

Komplo Teorileri*

İşte İnanmamızı İstedikleri Şey

The Economist

Komplo Teorileri Niçin Bu Kadar Popülerdir?

Dünya ticaret merkezine bu uçakları kim çarpırdı? Şüphesiz İsrail. Mossad, hesap sormak için bir araya gelmiş olan Araplara karşı Amerikan düşmanlığının artmasından, İsrail'in fayda temin edeceğini biliyor olmalıydı. 11 Eylül 2001'den hemen sonra, Arap halklarının ortak kararı, böyle son derece kusursuz bir saldırıyı ancak İsrail Gizli Servisi'nin düzenleyebileceği idi. Bu durumu destekleyici bilgiler hızla bulundu; ikiz kulelerde çalışan 4.000 Yahudi'nin o gün işe gelmemeleri için gizlice uyarıldığı haberi yayıldı.¹ Bu, sadece alışveriş mekânlarına kadar abartılmış ilginç bir teori değildi. Mısırlı bilginlerin üstadı, Haseneyn Heykel, bu olaylardan, Kosova'da savaşı kaybedip çılgına dönen Sırp'ları sorumlu tuttu. Başkaları, Oklahoma'da olduğu gibi, bizim içimizden çıkmış olan fanatikleri suçladılar veya bunun, savunma bütçesini geliştirmek için sürekli yeni düşmanlıklar arzulayan Amerikan askerî endüstrisi tarafından tertiplenmiş bir entrika olduğunu ileri sürdüler.

¹ Kayıtlara göre yaklaşık 300 Yahudi ve 100 Müslüman, 3.000 kurbanın içinde yer alıyordu. Dedikodunun kaynağı, muhtemel, felâket esnasında 4.000 Yahudi'nin "ortadan kaybolduğunu" (olay yerinde olmadığını) bildiren 12 Eylül tarihli *Jerusalem Post* dergisinde yayımlanan bir rapordu.

Kahire kafedeki bir dost, suçlunun kesinlikle el-Kaide olmadığı, aksine el-Gur diye isimlendirilen bir örgüt olduğu konusunda *The Economist*'i uyardı. Bunlar, acaba Üsâme Bin Ladin'in örgütünden daha öldürücü bir terör şebekesi miydi? Hayır. Daha yakından kulak verdiğimizde, şer odağı al-Gur'un, 2000 Amerikan başkanlık seçimlerinde hile yapıldığı iddiasıyla bazı aşağılık Yanki aptallarından intikam almayı aklına koymuş olduğu haberi sızdırıldı. Bunun apaçık olduğu, kafe köşelerinde ilân edildi. "George Bush'u, rakibi, ahlâksız başkan adayı al-Gur'dan daha çok kim incitmek isteyebilirdi?" Kahireli insanlar, şeytanî senaryolar uydurmakta usta olabilirler, fakat bunu yapanlar sadece onlar değildir. Afrika'nın en ücra köşelerinde yaşayanların bile geleneksel bakış açısı, AIDS'e sebep olan virüsün maymunlar aracılığıyla ortaya çıkarıldığıdır. Bu virüs, kesinlikle, siyah insanları öldürmek için bir Amerikan lâboratuvarında üretilmişti.

Malezya devlet başkanı da dahil olmak üzere çoğu Asyalı, 1997'de ekonomilerinin çökmesine sebep olduğu için Yahudi sermayedarları suçlarlar. Bu arada bazı Yahudiler, sık sık İsrail'i eleştiren Uluslararası İnsan Hakları Örgütü'nü Nazilerle aynı kefeye koyarlar. Safdil Hintliler, tren kazalarından tutun da, kriket maçındaki karışıklıklara kadar

her şeyin arkasında Pakistan istihbaratının parmağı olduğuna kanaat getirirler; çoğu Pakistanlı da Hintliler için aynı şeyi düşünür. Lahey'deki mahkemede, masum görünmeye çalışan Slobodan Miloseviç, 1995'te Srebrenica'daki 7.000 silâhsız Müslüman'ın katledilmesi olayının, Sırp militanlarca değil de, Fransız istihbaratı tarafından gerçekleştirildiğini kanıtlamıştı. Daha garip bir şekilde, Çin hükümeti, belirli amaçların, müntesiplerinin ruhsal ve bedensel huzurunu artırmakla gerçekleştirilebileceğine inanan Falun Gong hareketini, ülkeyi bölmeye çalışan tehlikeli bir mezhep olduğu düşüncesi ile bastırmak için insafsız kampanyasını uygulamaya koydu.

Amerikalılar da iyi komploculardır. Nitekim John F. Kennedy suikastı, imalı web siteleri, kitaplar, üniversite dersleri, yüksek bütçeli filmler ve gizlilikle ilgili koca bir sözlükle birlikte, girift bir bütün oluşturan büyük bir endüstri doğurmuştur (Eğer siz Zapruder filminin 112'ye 113 ebadındaki görüntülerini bilmiyorsanız veya Grassy Knoll şaşkınlığını yaşamadıysanız, konu hakkında sessiz kalmanız daha iyidir). 1991'deki bir kamuoyu yoklaması, başkanın ölümünün üzerinden yaklaşık otuz yıl geçmiş olmasına rağmen, Amerikalılar'ın %73'ünün, onun bir komploya kurban gittiğine hâlâ inandığını gösteriyor.

JFK'yi kim öldürdü?

Seçilmiş teoriler:

- Bir gizli servis elemanının kaza kurşununa kurban gitti.
- Bir gizli servis elemanı tarafından kasten öldürüldü.
- Bir kişi onu, deniz ürünlerinden yapılmış zehirler içeren bir şemsiyeden çıkan bir okla öldürdü.
- Bu, daha sonraları ortadan kaybolan üç serserinin yaptığı bir işti.

• Bu, bir şekilde CIA'in Küba'da kullanmayı düşündüğü AIDS virüsü sorunu ile ilgili idi.

• O, kendi kendini öldürdü.

(Kaynak: İnternette, Google adlı arama motorundan, "komplo" ve "Kennedy" kelimeleri ile yapılan ortak aramada 109.000 web sayfası bulundu.)

Böyle masallar yeni değildir. 1970'lerde Amerikalı propagandacılar, değer tanımaz ateistler ve Farmasonlar² eliyle, kadınların düşük yapmasına sebep olan bir çay ve "yatak odalarına doldurmak için öldürücü bir gaz" hazırlamak suretiyle yapılacak bir komplo konusunda kamuoyuna uyarıda bulundu. 1830'ların en çok satan bir kitabı, pişman olmuş bir rahibenin, Katolikler'in Protestan ahlakını zayıflatmak için bir plân hazırladıklarını anlattığı müstehcen bir itirafı konu ediyordu. Aynı dönemlerde, Mors Alfabeti'nin mucidi olarak bilinen Samuel Morse, bir Hapsburg³ prensini, Birleşik Devletlerin hükümdarı yapmayı amaçlayan bir Avusturya plânını kamuoyuna ifşa etti. 20. yy.'da Amerikalılar, bir diktatörün himayesinden daha fazla, kızılardan⁴ korktular; bu yüzden Joe McCarthy'nin cadı avı başladı ve radyodan dinleyicilere "Masonlar ve Marksistler, dünyayı yönetiyorlar" diyen Baba Charles Coughlin'in popülâritesi arttı.

Joseph Conrad, "Under Western Eyes"de "Batı Avrupalıların bize yönelik bütün siyasî entrika ve komplo düşüncelerinin, tiyatro veya bir roman türünden, baştan savma ve çocukça yalanlar gibi göründüğünü" yazmıştı.

Bazı çağdaş araştırmacılar daha da ileri giderek, komplo kurma alışkanlığının, bir çeşit

² Gizli bir Mason örgütünün üyeleri (Çev.).

³ Kutsal Roma İmparatorlarının çoğunda olduğu gibi, Avusturya ve İspanya hükümdarları çıkarmış olan ünlü bir Alman ailenin ismi (Çev.).

⁴ Komünistler (Çev.).

hastalık veya hastalık belirtisi olduğunu iddia ederler. Rhode Island Üniversitesi'ndeki bir ders malzemesinden şunu öğreniyoruz: "Paranoyakça düşünen biri, hoşgörüsüz, korkak ve kader kurbanıdır." Bu, "hoşgörülü, esnek, anlayışlı ve güçlü" olan "rasyonel bir insanın" özellikleri ile çatışır.

Komple teorileri geliştirmeye ilgili iki kitap yazmış olan Daniel Pipes, Masonların, Siyonistlerin veya Katoliklerin dünyaya hâkim olma plânları yaptıklarını iddia eden büyük klâsik teoriler hakkında şunu söyler:

Tam anlamıyla bir pornografi türü (cinsel olmaktan çok siyasî olsa bile). Bu iki tarz, 1740' larda eş-zamanlı rağbet gördü. Her ikisi de genellikle yarı gizli dağıtılan yer altı yayınlardır, bu yüzden el altından okunurlar. Yaşça büyük olanlar, gençleri onların tahribatından korumaya çalışırlar. Onlarla ilgili ihtisas yapanlar, önce sağına soluna yıldız işaretleri koyarak ve altlarını çizerek, daha sonra da konunun can alıcı noktalarını gösteren özetler yazarak, içeriklerini değiştirmeksizin onları tartışmaya girişirler. Eğlendirici kompolar, eğlendirici seks yayınları gibi insanın içini gıdıkladı.

Pipes, Yahudi karşıtı komple teorilerini iyice ipe dizer, fakat onun, kendisini Arap yanlısı akademisyenleri organize etmeye adanmış bir web sayfası olan "Campus Watch"la ilgili son bulgusu, kitaplarının tartışma konusu olmasına sebep oldu.

Komploların Verdiği Neşe

Tel Aviv'de bir barda geçen konuşmayı yakından dinleyelim:

İki Yahudi, oturmuş gazete okuyorlar. Biri, diğerinin gazetesinin Yahudi aleyhtarını adı palavralarla dolu olduğunu fark eder.

"Bu saçma sapan şeyleri niçin okuyorsun?" diye sorar.

Diğeri "aman efendim" der ve devam eder: "Ben sürekli sizinki gibi bir gazete okuyordum. Fakat o, sürekli intihar saldırılarından ve Ariel Sharon'dan bahsederek keyfimi kaçırıyordu. Oysa benim yeni gazetem tamamen güzel haberlerle dolu: Anlaşılan Hollywood'a hâkim olan bizmişiz, bütün bankalar bizimmiş ve Amerikan politikasını biz yönlendiriyormuşuz..."

Komplolara olan inanç, kökten aptalca değildir. Bazıları gerçektir. Örneğin, Holocaust,⁵ kamplar tahliye edilmeden önce buna pek az insan inanıyor olmasına rağmen, gerçekten de yaşanmıştır. Keza 1917 Bolşevik devrimini göz önüne alalım: Şiddet yanlısı küçük bir fanatik grup, geniş bir imparatorluğun kontrolünü eline aldı; olayın, hâlâ yaşayan milyonlarca mağduru, bu durumu doğrulamaktadır. İş çevresi de onlarla ittifak yaptı. *The Economist*'in hayli hürmet gösterdiği bir insan olan Adam Smith, bir zamanlar şöyle yazmıştı: "Kırk yılın başında ticaret erbabı, bir eğlence ve şenlik havası içinde, onlarla birlikte hareket etti, fakat muhabbet, halka karşı bir komple ile son buldu."

Bazı komplolar, böyle gerçektir, ancak bu, hepsinin böyle olduğu anlamına gelmez. Dünyada işlerin nasıl döndüğünü anlatmanın bir aracı olan komploculuk, bazı dezavantajlara sahiptir. O, güven duymayı engeller: Eğer başka herkes, sizi bertaraf etmek istiyorsa, o zaman en iyisi, onlarla hiçbir şey yapmamaktır. O, iyimserliğe gölge düşürür: Eğer "onlar", gerçekten sizin plânlarınızı suya düşürmeye çalışıyorlarsa, bir şeyler yapmak için niçin sıkıntıya girelim? Ve tabii ki o, bir zamanlar Afrikalılar arasında rağbet gören ve prezervatiflerin, nüfuslarını azaltmak için şimdiye kadarkilere benzer diğer bir hile olduğu inancındaki gibi, yıkıcı hatalara da yol açar.

⁵ Nazilerin yaptıkları Yahudi katliamı (Çev.).

Teorilerin Gelişimi

Komploculuk, neden bu kadar caziptir? Jeopolitikle bütünleşmiş büyük teoriler olarak, yeni başlayanlar için, bunların anlaşılmalari oldukça kolaydır. Kötü eğitilmiş toplumlarda, bu onu ilginç hâle getirir. Aynı zamanda çürütülmesi de imkânsızdır, çünkü teoriye uygun düşmeyen bir olgu, geniş halk kitlelerini yanıltmak için komplocular tarafından bir hile olarak değerlendirilerek göz ardı edilebilmektedir.

Kapalı ve baskıcı siyasî sistemlerin olduğu ülkelerde, söylenti, genellikle resmî haber kaynaklarının yegâne alternatifidir. Bu tip ülkelerdeki insanlar, eğer gerçek komplolara kurban gittiklerini görürlerse, onlar, benzer bir duruma körü körüne inanmaları için yönlendirilebilirler.

Örneğin, Orta Doğu'da bir yeri alalım. İngiltere'nin Araplara daha önceden devlet olma garantisi vermiş olmasına rağmen, Ürdün, Suriye ve Lübnan gibi çoğu ülkelerin sınırları, İngiltere ve Fransa'nın, kendi aralarında bölgeyi paylaşmak için 1916'da gizli olarak imzaladıkları Sykes-Picot anlaşmasının bir ürünüdür. 1917'de, savaşlarla boğuşan İngiltere, Filistin'de bir "Yahudi ulusal yurdu" vadederek, Siyonist hareketin büyümesi yönünde çaba sarf etti. Zamanında bölge nüfusunun onda dokuzunu oluşturan Filistinliler, hesaba katılmamıştı. Otuz yıl sonra, Birleşmiş Milletler, toprakların %53'ünün Yahudilere verilmesini önerdiği zaman, bu duruma itiraz eden 13 "Doğu" ülkesi, yaklaşık 120 müstakbel üye üzerinde de egemenliğini kullanan 33 "Batı" ülkesi tarafından etkisiz hâle getirildi, nitekim onların bunu başka türlü gerçekleştirmeleri mümkün değildi. Güçsüz ve şaşkın Filistinliler, tam bir kurbanlık gözüyle dünyayı seyrettiler.

Bazı sebeplerden dolayı Batıda, komplocular, başarısız oldu ve yaygın kuruntular kaybolup gitti. Şimdilerde Katolik bir grubun

İngiliz Parlamentosu'nun zor durumda kalmasına neden olduğu 1605'in Barut Komplosu (the Gunpowder Plot) kimi kaygılandırmaktadır? Veya 19. yy. İspanyasındaki talihsiz Carlist isyanı? Veya kimseye bir yararı olmayan 1890'larda yedi devlet başkanına suikast düzenleyen Avrupalı anarşistler? Veya Watergate skandalı?

İran'da, aksine, insanlar, İngiliz petrol kârlarını kamulaştırma cesareti gösterdiği için oldukça sevilen bir adam olan Muhammed Mossadegh'i deviren CIA destekli 1953 hükümet darbesi üzerine hâlâ dedikodu yapmaktadır. Suriye ve Irak, 1960'ların sonlarında, hâlen iktidarda olan Baas partisinin ardarda gelen iki darbesi ile sonuçlanan başarılı entrikaları ve karşı komploları yüzünden hızlı bir düşüşe maruz kaldı.

Orta Doğu hükümetlerinin yarısı, kökenlerini darbelere borçludur. Bir anlamda teoriler, bölgenin yegâne gerçek siyaset tarzıdır ve bu durum, Orta Doğuluların, açık ve demokratik toplumların dinamizmini anlamalarını da güçleştirebilmektedir. Buradan hareketle, örneğin Fransızların dediği gibi Arapların eğilimi, Amerika'nın İsrail'e "esrareniz" ve yoğun yardımda bulunduğu şeklindedir. Yahudi devletine yapılan yardım, petrol üreten yüz milyonlarca insanı ve Amerikan malları tüketen Arap ve Müslümanları çileden çıkarmaktadır. Hâl böyle iken Amerika bunu niçin yapıyor? Bu, Siyonist lobi tarafından tertiplenmiş bir komplo olmalıdır veya belki de petrolleri kontrol altına almak için Arapları bölüp parçalamayı amaçlayan bir entrikadır veya İslâm'a karşı Haçlı seferlerinin bir devamıdır.

Birilerinin sıkıntıları sebebiyle başkalarını sorumlu tutma, hissî olarak rahatlatıcı olabilir, fakat bu, ümitsizliğin bir sonucudur. *New African*'da yazılar yazan bir gazeteci olan Stella Orakwue, şunu yazıyor: "Bugün, Av-

rupa ve Amerika, tiksindirici zenginliklerini sürdürsün diye Afrika, geri kalmak zorundadır.” Görülüyor ki Afrika’nın dünya ticaretindeki payı, %2’den daha azdır, bu, niçin Batının zengin, Afrika’nın fakir olduğunu hemen hemen açıklıyor gibidir. Ve kıtalarının niçin fakir olduğunu anlamadıkları sürece, Afrikalılar, kendilerini zenginleştirecek daha büyük gayreti de bulamayacaklardır.

Son tahlilde, komplo teorileri, yaşamlara mal olabilir. Üsâme bin Ladin, İslâm’a yönelen Siyonist-Hristiyan-materyalist bir saldırıya karşı savaştığına gerçekten de inanıyor görünmektedir. Adolf Hitler, dünyayı bir

Yahudi tehdidinden kurtardığına içtenlikle inanıyordu. Çoğu Sırp, eski Yugoslavyalı Müslümanların kendilerini imha edeceklerine kanmışlardı. Ve liderleri tarafından Tutsilerin kendilerini öldürme plânları yaptığı şeklinde bilgilendirilen Ruandalı Hutuların çoğu, bu tehdidi bertaraf etmek için buyruklara uymaktan mutlu olmuşlardı.

* “That's What They Want You to Believe”, *The Economist*, 19 Aralık 2002, sayfa 71-72.

Çeviren: Hasan Yücel Başdemir

Siyaset Teorisine Giriş

Atilla Yayla

Siyaset Teorisine Giriş, demokratik siyasetin temel unsurlarından olan siyasal partiler, baskı-menfaat gruplarını ele almanın yanında demokratik siyasetin sınırları ile de meşgul olmaktadır. Siyaseti birey ve grup temelinde ele alan yaklaşımların güçlü ve zayıf yönlerini irdelemekte ve modern demokrasinin ana öznesinin birey olduğunu açıklamaya çalışmaktadır.

Ayrıca, liberalizm, sosyalizm sosyal demokrasi ve İslâm ile demokrasi arasındaki ilişkilere de geniş yer ayırmakta ve demokrasinin normatif temellerini ayrıştırmaktadır. Bu çerçevede hukuk devleti kavramına ve piyasa ekonomisi ile demokrasi arasındaki, çoğu zaman ihmal edilen bağlantılara da özellikle değinmekte ve günümüz Türkiye’sinin bu konulardaki kafa karışıklığını gidermeye yararlı olabilecek tahliller geliştirmektedir.

LIBERTE

kitaplığınızda özgürlüğe yer açın...
